

-Waterwandeling-

SOLIDARID'EAU

Water: een brug van solidariteit tussen Berlare en Haïti

www.berlare.be

Mondiale Raad
Berlare

Provincie
Oost-Vlaanderen
Voor ieder van ons

Join For
Water

Welkom in Haïti

Haïti ligt in het westen van het eiland Hispaniola de Caribische zee. Officieel heet het "de Republiek Haïti" en de hoofdstad is Port-au-Prince. Haïti heeft een oppervlakte van 27.750 km² en er wonen iets meer dan 11.000.000 mensen. De oppervlakte van België is 30.689 km² en er wonen 11.500.000 mensen. Daarin kan je Haïti dus goed vergelijken met België.

Het land werd in 1492 ontdekt door Christoffel Columbus en behoorde lang tot Spanje en later tot Frankrijk. In 1804 kwamen de slaven in opstand, ze wilden vrijheid. Na zware gevechten slaagden ze daar ook in, maar om officieel als land erkend te worden moest Haïti aan Frankrijk een grote schadevergoeding betalen. Haïti kende al veel problemen door de natuur-rampen, zwakke presidenten en een slechte economie. Hierdoor is het een van de armste landen ter wereld geworden.

De kloof tussen arm en rijk is heel groot. Zo werken er naar schatting vierhonderdduizend kinderen als "slaven" (Restavek, een persoon van het platteland van Haïti die als hulp in de huishouding werkt bij een gezin in de stad). Ongeveer 80% van de bevolking leeft onder de armoedegrens en er is een heel hoge werkloosheid van rond de 70%. In België was de werkloosheid in 2019 5,4% en spreekt men van een armoederisico van 14%.

INHOUD

Wandelkaart	4
Start	5
Grondstoffen	5
Bodemherstel	6
Bebouwing	7
Overstromingen	8
Waterzuivering	9
Biodiversiteit	10
Watertransport	11
Ontspanning	12
Voedsel	13
Kruiswoordraadsel	14

Colofon

Een uitgave van gemeente Berlare | v.u. Katja Gabriëls, Dorp 22, 9290 Berlare.
Redactie en lay-out: gemeentediensten en werkgroep waterwandeling.
Foto cover: Elli Cloots

Vlindertuin

START

Stop 1

Eendenkooi

3

Stop 8

1

Aaidierenweide

Provinciaal Domein
Nieuwdonk

8

Stop 2

4

Stop 3

Scheye villa

7

15

Stop 4

Kasteel Uilbergen

6

Stop 7

GEN

Kunstwerk Sigma

Overstromingsgebied

Bergenmeersen

17

Stop 6

Kunstwerk Sigma

16

Stop 5

Riekend rustpunt

De waterwandeling start hier aan de Onthaalpoort. Je bent bij Stop 1

Stop 1: **GRONDSTOFFEN**

Berlare

Waar nu het Donkmeer en Berlare Broek liggen, liep duizenden jaren geleden een meander van de Schelde rond een zandheuvel. Beetje bij beetje veranderde de loop van de rivier, waardoor er een hoefijzervormig meer ontstond.

Uiteindelijk kwam het gebied droog te liggen en bleef er een laag veen of turf achter. In de late zeventiende eeuw begon men die turf te gebruiken als brandstof. De putten die achterbleven, liepen beetje bij beetje weer vol en kennen we nu als het Donkmeer en Berlare Broek.

© Elii Cloots

Waarom zijn riooldeksels rond?

Vierkante deksel kunnen diagonaal in de put vallen.
Ronde deksels kunnen er nooit in vallen.

Haiti

Oorspronkelijk was Haïti bedekt met bossen. Maar verschillende factoren hebben ertoe geleid dat Haïti er al erg lang kaal uitziet. Het overgrote deel van de bomen werd gekapt, waardoor het land met zware erosie en een verminderde landbouwproductie kampt.

Hooggelegen bossen werden gekapt voor brandhout, om koffieplantages aan te leggen en herstelbetalingen aan Frankrijk af te betalen.

© vzw Findao

Volg verder tot Knooppunt 7 aan de Scheve Villa, dit is Stop 3

Stop 3:

BEBOUWING

Berlare

De Scheve Villa verkreeg haar naam nadat het gebouw verzakte. Dit gebeurde omdat de villa op twee verschillende grondsoorten werd gebouwd. De ene kant is op een kleibodem gebouwd en de andere kant op turfgrond.

Gelukkig lag er onder het gebouw een grote betonnen plaat. Als deze plaat er niet had gelegen, was het gebouw gescheurd in plaats van scheef gezakt.

De Scheve Villa is het heem van de Chirojongens van Berlare. Op zondag is het hier pret verzekerd. In Haïti zijn mensen bezig met overleven. "Vrije tijd" is er nauwelijks en georganiseerde vrijetijdsactiviteiten zijn zo goed als onbestaand.

© Evelien Van Doorselaere

Haïti

De overgrote meerderheid van de inwoners in Haïti heeft niet de middelen om zich te beschermen tegen natuurrampen. De huizen zijn voornamelijk zelf gemaakt en bestaan uit een houten skelet van balken (dikte afhankelijk van "rijkdom eigenaar") bedekt met planken en dunne zinkplaten.

De huizen zijn daardoor tegen weinig bestand. Bij de doortocht van een orkaan of bij zware regenval kunnen de arme Haïtianen alleen maar hopen dat de schade meevalt. De rijkere kunnen zich een huis uit beton veroorloven en zij zijn dan ook veel beter beschermd.

© vzw Findao

Volg nu de pijlen naar Knooppunt 15.
Net voor het knooppunt zie je stop 4, het pompgebouw.

Stop 4: OVERSTROMINGEN

Berlare

Vroeger steeg het waterpeil van de donk steeds in de winter. Hierdoor kwam het hele gebied soms onder water te liggen. Toen gingen de mensen soms met de boot of een overzet van Berlare naar de Donk. Het eerste pompgebouw (Watermachien) werd op 't Schuitje gebouwd in 1950. Nadien werd in 1985 een nieuw pompgebouw Turfput gebouwd ter vervanging van het oude.

© Eli Clouts

Sindsdien stroomt het water van Berlare Broek ook via het Donkmeer om zo via een tweede pompgebouw "Leeggoed" aan het kasteel van Uitbergen in de Schelde te stromen.

Wist je dat grondwater er een heel mensenleven over kan doen om zich 1 km te verplaatsen?
(bron: www.feitenoverwater.be)

Haiti

In Haïti zijn de rivieren niet bevaarbaar. Er zijn dus geen pompstations of sluizen. Bij zware regenval zijn er dus ook geen manieren om het water tegen te houden of af te leiden, en is er altijd veel schade. Vroeger waren er veel bossen maar die werden gekapt voor brandhout en om landbouwgrond te krijgen. Hierdoor krijgen modderstromen vrij spel en die sleuren soms ook huizen mee.

© Join For Water

**Ga verder in de richting van Knooppunt 16.
Aan je rechterzijde (achter de omheining) bevindt zich Stop 5,
het waterzuiveringsstation.**

Stop 5: _____ **WATERZUIVERING**

Berlare

In dit waterzuiveringsstation wordt het vieze rioolwater opgevangen. Via een aantal stappen wordt het gezuiverd en er nadien terug in rivieren en meren geloosd. Eerst wordt via een rooster het grote afval, zoals takken en papier, uit het water gehaald. Het zand zakt naar de bodem en het vet en olie die boven drijven worden verwijderd.

© Elli Cloots

In een volgende bak worden kleine beestjes, bacteriën, toegevoegd. Die gebruiken het vuil in het water als voedsel. Omdat deze beestjes de lucht nodig hebben, heet deze bak de beluchtingstank. Als laatste stap stroomt het water in de nabezinkbak. De bacteriën en het slib kunnen hier zachtjes naar de bodem zakken en weggeschraapt worden. Het zuiver water gaat naar de waterloop.

Aan je linkerzijde staat een klein gebouwtje: Het Riekend Rustpunt. Vroeger was dit een haventje, nu is dit het kleinste museum van Oost-Vlaanderen. Eeuwenlang werd hier mest aangevoerd over het water. Dit mest kwam van de stad en de landbouwers kwamen dit ophalen om hun velden te bemesten.

Haïti

In Haïti wordt afvalwater niet gezuiverd. Op vele plaatsen is er ook geen riolering, zelfs in de meeste steden niet. Als er al infrastructuur is, gaat het vaak om betonnen open kanalen waarin men zowat alles weggooit, wat dan door de eerstvolgende regenbui wordt weggespoeld naar de rivieren en de zee. Op het platteland drinken mensen water rechtstreeks van de bron, eventueel voegt men wat chloor toe om te zuiveren.

© Join For Water

Aan Knooppunt 16 ga je rechtdoor. Bovenop de dijk ga je rechtdoor tot het T-kruispunt aan de oever van de Schelde. Aan je linkerzijde zie Stop 6, de Paardeweide.

Stop 6: BIODIVERSITEIT

Berlare

Dit is één van de drie overstromingsgebieden in Berlare naast Scheldebroek en Wijmeers. De Paardeweide overstroomt gemiddeld één keer per jaar. Men laat het dan, door middel van sluisen, overstromen om er zo voor te zorgen dat er op andere plaatsen geen wateroverlast komt. Dit gebied zorgt voor een heel grote biodiversiteit. Je kan genieten van prachtige bloemen en je kan er ook reigers, de kluut en visdiefjes spotten.

© Elli Clocots

Wist je dat meer dan een vierde van al het water dat we wereldwijd verbruiken, dient om ruim een miljard ton voedsel te verbouwen dat uiteindelijk niet wordt opgegeten?
(bron: www.allesiswater.be)

Haiti

De biodiversiteit in Haïti was en is rijk. Aan de basis lagen de klimatologische factoren en de ecosystemen. Maar de diversiteit gaat nu heel snel achteruit door de afbraak van de bossen en de habitats. Haïti is met 13 soorten bedreigde amfibieën, helaas lijsttrekker op de kaart met uitstervende diersoorten.

© Join For Water

Zet je wandeling verder richting Knooppunt 17 en nadien stap je naar Knooppunt 6, waar Stop 7 zich bevindt.

Stop 7: _____

WATERTRANSPORT

Berlare

Berlare ligt in een bocht van de rivier de Schelde. De Schelde is een 350 km lange rivier die ontspringt in Saint-Quentin in Frankrijk, door België stroomt en uitmondt in de Noordzee in het zuidwesten van Nederland.

Het is een van de drukst bevaren rivieren in Europa. Vanaf de sluis in Gentbrugge tot aan de Belgisch-Nederlandse grens wordt de rivier ook wel de Zeeschelde genoemd omdat ze onder invloed staat van de getijden van de Noordzee.

© Elli Clouds

Wist je dat de Zeeschelde ook wel "de kinderkamer voor zeevis" wordt genoemd? Veel vissen gebruiken de Zeeschelde als rustplaats om enkele maanden later weer naar de zee te zwemmen met hun kroost.

Haiti

De Artibonite is de langste rivier van Haïti. De Artibonite is de enige rivier die bevaarbaar is voor kleine boten over de laatste 150 kilometer tot aan de Golf van Gonâve. Verderop is de rivier vaak minder dan een meter diep. Omdat het transport op de rivier eerder met kleine boten gebeurt is er geen belangrijke havenstad langs de rivier. De belangrijkste havens liggen aan zee.

© Join For Water

Volg de knooppuntenroute richting Knooppunt 5. Daarna ga je naar Knooppunt 4 en 3. Je komt voorbij een groen hek waar je rechts kan doorsteken naar de Nieuwdonk (nog voor Knooppunt 3).

Stop 8: ONTSPANNING

Berlare

Van 1973 -1983 werd er op deze plaats aan zandwinning gedaan. Met dat zand werd onder andere de E17 aangelegd. De put die daardoor ontstond werd een vijver en zo werd het recreatiedomein Nieuwdonk geopend. Het domein is zeer gekend door de verschillende ontspanningsmogelijkheden voor het hele gezin, tijdens elk seizoen. De grote speeltuin in het zand valt zeker in de smaak bij kinderen.

© Anders

© David Samyn - TOV

Wist je dat er meer dan 2 miljard mensen op aarde geen schoon drinkwater hebben?
(bron: www.allesiswater.be)

Haiti

Van recreatiedomeinen is in Haïti geen sprake. Haïtiaanse kinderen doen heel graag aan touwtje springen, ze voetballen met een zelfgemaakte bal of ze knutselen hun eigen speelgoedauto's in elkaar.

Haïtiaanse kinderen hebben niet veel nodig om plezier te maken, ze zijn creatief met spullen die ze vinden. Zo is een van hun favoriete spelletjes, lopend met een stok, een wiel recht houden.

© Unicef

Aan de Nieuwdonk volg je het pad links richting de aaiweide. Ter hoogte van de aaiweide sla je links af, door het houten hek. Stop 9 bevindt zich verderop in de Eendekooi.

Stop 9: **VOEDSEL**

Berlare

Eendenkooien komen voor in zeven Europese landen. Het zijn plekken waar eenden voor consumptie werden gevangen. De eendenkooi van Berlare is cultuurhistorisch erfgoed en de kooi-vijver stond al op de Ferrariskaarten toen er van het Donkmeer en alle andere waterpartijen nog geen sprake was.

Vroeger lagen er in Berlare twee eendenkooien. Deze eendenkooi werd goed bewaard en in 2007-2008 gerestaureerd. De kooi ten oosten van de Donk is verdwenen.

© Bert Van der Linden

Sinds 2020 heeft een koppel Zwarte wouw een nest in de eendenkooizone. Ze zijn zowat het enige koppel in heel Vlaanderen. Hun aanwezigheid is heel bijzonder en geeft ook de groeiende natuurkwaliteit van deze regio weer.
Bron: VZW Durme

Haïti

De rijstvelden in Haïti zijn steeds te vinden naast rivieren. Rijstvelden staan voortdurend onder water tot de rijst rijp is en geoogst kan worden. De waterhuishouding is voor rijst dus heel belangrijk.

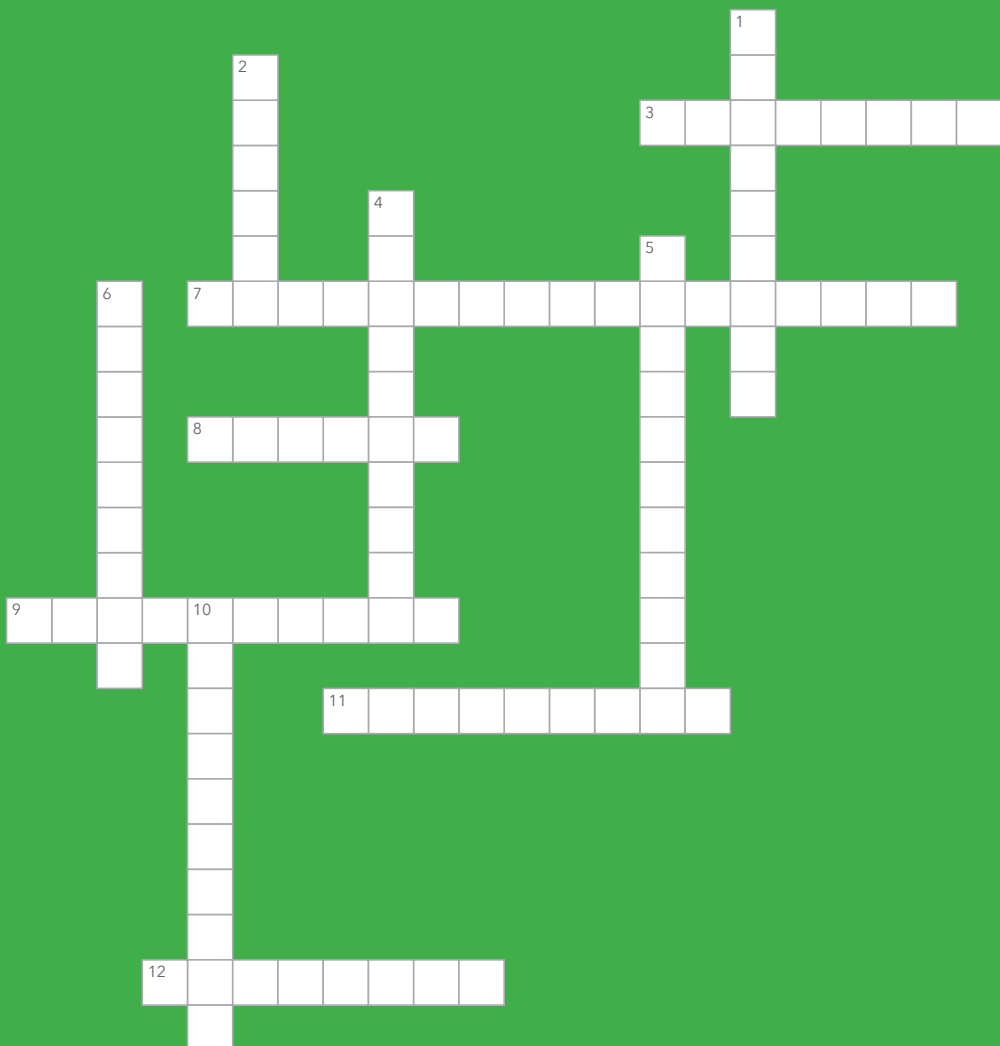
Diri ak pwa, ook wel diri kolé ak pwa is de nationale rijstschotel. Letterlijk vertaald wil het zeggen "rijst verkleefd met bonen". Een ander gekend gerecht is rijst met bonensaus of diri aks os pwa. Door de lage kostprijs van de ingrediënten is dit dagelijkse kost voor vele Haïtianen.

© vzw Findao

Volg de route naar Knooppunt 1 en je komt terug aan het startpunt van de wandeling. Hopelijk heb je er van genoten!

ONTSPANNING

Horizontaal:

3. Dit soort oever werd aan de Kleine Donk aangelegd.
7. Haïti moest aan Frankrijk .... betalen na hun onafhankelijkheid.
8. Deze stof voegt men in grote steden toe om het water te zuiveren.
9. Het houten skelet van een huis in Haïti wordt bedekt met planken en ....
11. Het meer dat in Berlare ontstond door de verandering van de loop van de rivier had de vorm van een...
12. Wat maakt de bodem in Haiti erg kwetsbaar

Verticaal:

1. In dit land ontspringt de Schelde.
2. Door het kappen van veel bomen kampt het land met zware....
4. De naam van de langste rivier in Haïti.
5. De naam van het bekende gecontroleerd overstromingsgebied in Berlare.
6. De scheve villa werd op twee grondsoorten gebouwd.
Op kleigrond en op ....
10. Watermachien en Turfput zijn de namen van een....

Meer informatie

Dienst recreatie en ondernemen, Donkiaan 123, 9290 Berlare
beleefberlare.be/waterwandeling